

VÄRMLAND UTSIKT

LÄNSSTYRELSENS TIDNING FÖR LANTBRUKARE I VÄRMLAND
NUMMER 1 APRIL 2010

Ur innehållet bl a

Fördröjd sådd - metod mot ogräs sid 2

SAM-ansökan 2010 sid 3

Nominera årets slättergubbe sid 4

Gårdsreportage - Edsbergs gård sid 6-7

Checklista - miljöskyddsåtgärder sid 9

LIFE - ger nytt liv åt slätter- och betesmarker sid 10

Kurser sid 11

Fördröjd sådd - metod mot ogräs

Senarelagd sådd

Tidig sådd

Den mindre ogräsmängden är en tydlig effekt av senarelagd sådd.

På det här skiftet i Edsvalla utanför Karlstad såddes den ena delen av skiftet (till vänster) om på grund av skorpa. Mängden ogräs där är tydligt mindre. Effekten liknar fördröjd sådd.

Metoden fördröjd sådd tillämpas framför allt på ekologiska gårdar för att minska förekomsten av ettåriga örtogräs på våren. Fördröjd sådd har bäst effekt på tidigt groende ogräs som till exempel dån och effekten kan vara en ogräsminskning med 50-60 procent.

Fördröjd sådd innebär att man på våren väntar några veckor med att så en gröda. Under perioden fram till sådd lockas många ogräs att gro. När sedan fältet jordbearbetas i samband med sådden förstörs de ogräs som kommit upp. En äldre studie från SLU visar att mängden flyghavreplantor minskade med 75 procent vid fördröjd sådd.

Två metoder

Fördröjd sådd kan genomföras på två sätt. Man kan göra en grund bearbetning med ett lätt redskap så tidigt som möjligt på våren. Jorden

ska sedan ligga orörd i cirka 10 dagar innan man utför såbäddsberedning och sådd.

Ett annat sätt att tillämpa fördröjd sådd är att göra en vanlig såbäddsberedning i normal tid vartefter jorden får ligga orörd i 7-10 dagar. Sådden görs sedan direkt, eller efter en lätt bearbetning. Den senare metoden bör bara användas på vattenhållande jordar i områden utan försommartorka. Under en torr vår är risken stor att etableringen av grödan misslyckas helt.

Malin Eliasson 054-19 72 12

SAM-ansökan 2010

Granskning och mottagning

Hit kan du komma med din ifyllda SAM-ansökan. Vi svarar på frågor och gör en översiktlig granskning av din ansökan. Ta gärna med din sammanställning så ser vi lättare om det är något du har missat.

ARVIKA, Parkhallen, Grottan, 19 april kl 15-18

SÄFFLE, Silvenska Villan, Lilla hallen, 19 april kl 15-18

SUNNE, Församlingshemmet, 20 april kl 15-18

KARLSTAD, Länsstyrelsen 19-22 april kl 9-12 och 13-14.30

Sista ansökningsdag 22 april

Kommer ansökan in efter den 22 april minskar dina stöd med 1 procent per arbetsdag som ansökan kommer in för sent. Kommer ansökan in efter den 17 maj får du inga stöd alls 2010.

Lämna din ansökan på SAM Internet

Spara tid och minska riskerna för fel

SAM Internet hittar du under e-tjänster till höger på Jordbruksverkets startsida www.jordbruksverket.se.

Använd e-legitimation eller inloggningskoden som finns på din sammanställning som du får SAM-utskicket.

EU-slingan - ring 054-19 72 00

Vi svarar på frågor om SAM-stöden. Öppen 9.30 - 12.00 och 13.00 - 15.00

Använd inventeringsresultatet i SAM-ansökan!

I år är det extra viktigt att du går igenom blockidentiteter och arealer i SAM 2010 och i din sammanställning 2010 innan du lämnar in din ansökan.

• Ändrad blockidentitet?

I många fall fick blocken nya identiteter vid inventeringen 2009. Alla block som du hade jordbruksmark på förra året förtrycks i SAM-blankettens blockförteckning. Titta noga på blockkartan så att du har de rätta blockidentiteterna i din ansökan. Ändra och komplettera de förtryckta uppgifterna om det behövs. Stryk förtryckta block som du inte använder. Använder du SAM Internet måste du på nytt lägga in de block som fått ändrad identitet. Eftersom det är vanligt att blockidentiteterna ändrats förtrycks inga grödkoder och arealer i årets SAM-blankett.

• Sök inte på mer än blockarealen

Många block fick en ändrad areal vid inventeringen 2009. Skriv därför inte av förra årets ansökan utan ta först reda på den inventerade blockarealen. Det finns uppgift om blockarealen i din sammanställning 2010 som var med i SAM-utskicket. Var noga med att inte söka stöd för större areal än blockarealen. Söker du i SAM Internet finns sammanställningen på första sidan efter inloggningen. Om du anser att blockarealen inte stämmer måste du visa på kartan var blockgränserna ska justeras.

• Åtagande med ändrad blockidentitet

Har ett block som redan ingår i ett åtagande för miljöersättning fått ny identitet? Sök då inte nytt åtagande. Länsstyrelsen kommer att koppla ihop åtagandet med den nya blockidentiteten vid handläggningen av din ansökan. I sammanställning 2010 kan du se vilka åtagande du redan har.

Lennart Andersson
054-19 72 24

Har du tänkt odla utsäde i år?

Enligt utsädeslagen måste allt utsäde som säljs eller ges bort fältbesiktigas och certifieras. Certifieringen utförs av Jordbruksverkets utsädesenhet eller Frökontrollen Mellansverige AB.

Om du tänker odla ekologiskt vallfrö och söka miljöersättning behöver du dessutom uppfylla de generella kraven för miljöersättningen för ekologisk produktion dvs:

1. odla med sikte på god skörd
2. dokumentera din växtodling
3. bevara jordens bördighet
4. bara använda vissa gödsel- och jordförbättringsmedel
5. använda ekologiskt odlat utsäde om inte Jordbruksverket har beviljat generellt undantag
6. förebygga och åtgärda problem med ogräs och skadegörare genom de metoder som tillåts i ekologisk odling
7. använda grödan för det syfte som du har angett i din SAM-ansökan.

Om du odlar mer utsäde än vad som krävs för den egna produktionen måste du alltså certifiera din odling samt kunna visa att du har tagit en skörd som har rensats och använts/sålts till utsäde för att uppfylla kravet om användning under punkt 7. Arealen ekologisk frövall får ej överstiga 10 procent av företagets totala areal odlad vall för att klassas som odling för eget bruk.

Läs mer om kraven för utsädesanläggningar på www.jordbruksverket.se

Anna Wassberg 054-19 72 39

Det är din uppdragsgivare, dvs det företag du har kontrakt på odlingen med, som anmäler din odling för fältbesiktning till Jordbruksverket.

Nominera årets slåttergubbe - senast 16 april!

Länsstyrelsen kommer under 2010 att för första gången dela ut ett pris till årets värmländska ängsbrukare - årets slåttergubbe.

Varje år görs en enorm insats av alla de som slår och sköter om sina gamla ängsmarker. Tack vare dem bevaras stora biologiska värden och fantastiska kulturmiljöer i Värmland! För att uppmärksamma detta arbete kommer Länsstyrelsen under 2010 att för första gången dela ut pris till årets värmländska ängsbrukare. Allmänheten inbjuds nu att nominera sina kandidater.

Vinnaren utses av en jury med representanter från Länsstyrelsen, LRF, Naturskyddsföreningen, Husållningssällskapet, Region Värmland och Värmlands Hembygdsförbund, och kommer att tilldelas diplom av landshövding Eva Eriksson vid en prisutdelning i juni.

Vem kan nomineras?

Pristagaren kan vara en eller flera privatpersoner, eller en intresseförening, och självklart kan både slåttergubbar och slåttergummor av alla åldrar nomineras!

Den/de nominerade ska på ett förtjänstfullt sätt under många år ha skött en eller flera traditionella ängsmarker i Värmlands län.

Marken ska ha höga biologiska och kulturhistoriska värden.

Senast den 16 april ska nomineringarna vara inne hos Länsstyrelsen. Röstningstalong hittar du på www.lansstyrelsen.se/varmland eller beställ från Sara Bodin Olsson.

Blomman som givit namn åt det nyinstittade priset: Slåttergubbe, *Arnica montana*

Sara Bodin Olsson
054-19 70 44

Den traditionella ängen

För ett par hundra år sedan fanns i Värmland, precis som i resten av landet, enorma arealer blommande ängsmarker. Ängen var ett av bondens allra viktigaste markslag, där vinterns behov av hö skulle produceras. Blomsterprakten fick man på köpet, men för att den ska finnas kvar krävs fortsatt skötsel.

I dag har nästan all ängsmark antingen plöjts upp till åker, planterats igen med skog eller gjorts om till betesmark. De få traditionella ängsmarker som fortfarande finns kvar i länet är därför mycket värdefulla – från både biologisk och kulturhistorisk synpunkt.

Varför ser ängen ut som den gör?

Eftersom tillgången på gödsel under historisk tid var väldigt begränsad, och eftersom näringen i första hand behövdes på åkern, fick ängen som regel klara sig utan. Att ängen slogs och höet fraktades bort varje år gjorde marken ännu mer mager och näringsfattig. De växter som kom att trivas på ängen blev därför sådana växter som klarar av att växa på mager mark, som trivs i öppen, solig terräng och som samtidigt överlever slåttern.

Bristen på näring i ängen – som för dåtidens brukare säkert var ett problem – ser vi som en stor tillgång idag. Den låga näringsnivån i ängen gör att de snabbväxande, kvävegynnade växterna aldrig får chansen att bli dominant. Istället kan många olika slags växter klara sig, och antalet arter per kvadratmeter i en traditionell äng kan bli mycket högt.

Skötsel av en traditionell äng

För att ängen ska behålla sina värden måste den skötas kontinuerligt.

Huvuddragen i skötseln av en traditionell äng är:

- Fågning på våren - nedfallna löv och kvistar städas bort från ängen
- Slåtter på sensommaren - ängen slås med skärande redskap (lie, motormanuell slätterbalk eller traktorburen slätterbalk), vanligen mellan mitten av juli och mitten av augusti
- Höet torkas - det slagna höet får ligga kvar några dagar, så att fröna hinner släppa
- Höet samlas in - slutligen fraktas höet bort från ängen.

Sara Bodin Olsson
054-19 70 44

Läs mer!

Du som vill veta mer om traditionell ängsmark och ängsmarksskötsel kan få flera olika skrifter från Länsstyrelsen. Samtliga är gratis. Kontakta oss för mer information!

Edsbergs gård

"Vi vill producera det konsumenterna vill ha"

På Segerstad strax utanför Karlstad driver bröderna Bengt och Per Edsgård Edsbergs gård, en av Sveriges största ekologiska slaktsvinsbesättningar. De är öppna för nya idéer och strävar efter att utveckla produktionen för både människor och djur.

Det var ladugårdsförmannen som jobbade för Per och Bengts pappa som tyckte att Edsbergs gård skulle producera grisar. Pappan, som från början var mjölkproducent och senare satsade på spannmålsodling, var aldrig intresserad.

I slutet av 1980-talet då Per och Bengt tog över driften var spannmålspriserna låga och det kändes rätt att utveckla företaget. Runt 1990 sattes den gamla förmannens idé i verket och den äldre ladugården byggdes om till slaktsvinstall. Här bedrevs konventionell slaktsvinsproduktion fram till 2007 då stallen togs ur drift på grund av höga spannmålspriser.

Nya byggnader

Under början av 2000-talet väcktes funderingar på att utveckla företaget ännu ett steg. Tanken som genomsyrar hela produktionen är att ta fram det som konsumenten vill ha. Den nya ekologiska trenden hade tagit fart på allvar och bröderna bestämde sig för att satsa på ekologisk slaktsvinsuppfödning. Två nya stallar för slaktsvin byggdes med 600 platser i varje. Det första stod klart 2001 och det andra 2008. Stallarna är isolerade.

– Många ekogrisuppfödare har kalla stallar, men vi byggde isolerade för att få bättre arbetsmiljö för oss själva och eftersom det går åt mindre foder till djuren, förklarar Bengt. I varje box finns en yta med

Ekologiska grisar är mindre stressade, vilket beror på att de har stora ytor att röra sig på.

djupströbädd, en utfodringsdel, en del med spaltgolv och en rasthage. Från både rastgården och spaltgolvet skrapas den för växtodlingen så viktiga flyt gödseln ihop. De får även en del fast gödsel från djupströbädden.

Större yta ger mindre stress

Eko-grisarna har nästan dubbelt så stor yta att gå på inne jämfört med konventionella grisar. Dessutom kan de välja att gå ut i en rastfälla där ytan är 1 m² per djur.

– Att de har stor yta gör att grisarna blir mindre stressade. Ranglåga djur kan alltid gå undan för ranghöga grisar, vilket gör att det blir mindre bråk. De är också livligare och kan utföra sina naturliga beteenden bättre här, berättar Bengt.

Produktion av både EU-ekologiska och KRAV-grisar

Grisarna köps in från två smågrisproducenter i Halland och Dalmland. Ungefär 90 procent av grisarna föds upp enligt EUs regler för ekologisk produktion, medan cirka 10 procent föds upp enligt KRAVs regelverk. Den största skillnaden mellan dessa regelverk är att grisarna som föds upp enligt KRAVs regler ska gå på bete under fyra månader på sommarens.

På Länsstyrelsen arbetar vi med att utveckla lantbruksföretag. Kurser, rådgivning och projekt är några exempel på aktiviteter som vi anordnar inom områdena ett rikt odlingslandskap, ingen övergödning, giffri miljö, begränsad klimatpåverkan, ekologisk produktion, djurens välfärd och företagsutveckling.

I fyra reportage ska vi besöka några lantbrukare på deras gårdar och se hur det dagliga arbetet bidrar till att utveckla företagen och förbättra miljön.

Egenproducerat foder

Grisarna utfodras med blötfoder i långtråg. Foderstaten består till största delen av spannmål och baljväxter från den egna gården. Därutöver köper de in koncentrat som mest består av potatisprotein och ekologisk soja. Tillväxten på grisarna har varit lite sämre än hos de konventionella grisarna. Bengt tror att det till största delen beror på att de inte får ge grisarna extra tillskott med syntetiska aminosyror. I ekologisk produktion är det viktigt att skicka grisarna till slakt vid rätt vikt för att få en bra klassning på dem. Idag skickas alla djur till Scan och köttet säljs över hela Sverige.

Starka grödor håller bukt på ogräsen

Idag odlas 310 ha på Edsbergs gård.

– På den marken producerar vi allt foder till djuren, säger Bengt. Vi är också självförsörjande på halm som används i grisboxarna. De grödor som odlas är vall, rågvete, korn, havre och ärter alternativt åkerböna. Det blir en varierad växtföljd och det är A och O på en ekologisk gård. Det gäller att inte gynna något särskilt ogräs och det undviker man genom att blanda höstsådda och vårsådda ettåriga grödor med fleråriga grödor som vall. Den tvååriga vallen minskar problemen med fröogräs i en

annars spannmålsdominerad växtföljd. Att skörda eller putsa vallarna ett par gånger per säsong när ogräsen är i sitt känsligaste stadium, den så kallade kompensationspunkten, är ett bra redskap mot rotgräsen.

– Som ekologisk bonde får du mer eller mindre problem med ogräs, berättar Bengt. Hos oss är tistel, både åker- och mjölkdistel, de största problemen. Kvickrot är inte så besvärlig, men däremot har hästhov ökat de senaste åren. Den försöker vi få bukt med genom vårplöjning. Hästhov är också känslig för konkurrens så det gäller att få till starka grödor i växtföljden.

Vallen är motorn

Vallen som innehåller en hel del baljväxter är också viktig för kvävefixeringens skull. Den är motorn i ekoväxtföljden. En vall som visuellt innehåller 50 procent klöver och som bryts sent på hösten kan leverera 60-90 kg kväve till en vårsådd gröda. Tillgången till grisgödseln gör att växtnäingsbehovet i princip täcks.

– Vi kompletterar också med inköpt växtnäring, förklarar Bengt.

Vi köper in Biofer, ett ekologiskt pelleterat handelsgödselmedel som främst består av köttmjöl. Den lägger vi på vårsåden.

Cameleon - en maskin flera fältarbeten

I vår gör bröderna en ny satsning i växtodlingen. Vid vårsåden ska en så kallad Cameleon lejas in. Cameleon kan användas till flera typer av fältarbeten, såsom sådd, fast- eller flytande gödningsmyllning, radhackning och ogräsharvning.

– Ytterligare en fördel är att Cameleon luckrar upp markytan i våra slammingsbelägna jordar, berättar Bengt. Vi får ned syre i marken vilket ökar mineraliseringen och får i gång växtligheten på våren.

Återuppta gammalt stall och biogas

I den närmaste framtiden funderar Bengt och Per på att återuppta den konventionella slaktsvinsproduktionen i det gamla stallet. I övrigt är de nöjda med produktionen.

Arealen stämmer bra överens med antalet djur, så någon mer utökning

Gårdsfakta Edsbergs gård

Drivs av: Bengt och Per Edsgård

Plats: Segerstad, Vålberg

Produktion: 1 200 platser för ekologiska slaktsvin

Areal: 310 ha ekologisk certifierad produktion

Odlar: vall, havre, korn, ärter/åkerböna, rågvete

av den ekologiska besättningen blir det inte just nu. Däremot finns tankar kring att producera biogas. Inget är bestämt än, men det är alltid intressant att fundera på hur man kan utveckla gården.

– Vi tycker att arbetet med både djuren och växtodlingen är väldigt spännande och utmanande. Vi arbetar hela tiden på att förbättra oss och se till att konsumenterna får det som de vill ha, avslutar Bengt.

Malin Eliasson 054-19 72 12

Petra Umeland 054-19 72 14

Grisarna går gärna ut även på vintern.

Fler besökare i odlingslandskapet - Nu finns medel att söka!

Sista ansökningstillfälle för våren är den 26 maj

Äger du en fin betesmark eller slätteräng? Tar din förening hand om en gammal finngård? Eller har du en fin strandäng hemma hos dig som skulle kunna bli ett bra besöksmål?

Länsstyrelsen kan bevilja stöd till dig som vill göra det värmländska odlingslandskapet mer tillgängligt för besökare. Satsningen vänder sig till markägare, brukare, lokala föreningar, kommuner osv.

Miljöer som kan beviljas stöd ska ha höga natur- och/eller kulturmiljövärden knutna till odlingslandskapet och vara lämpliga som besöksmål. Stödet söks som en så kallad specialinsats inom Utvald Miljö. Maximal ersättning är 90 procent av stödberättigade kostnader. Budgeten är begränsad och Länsstyrelsen kommer att prioritera mellan inkomna ansökningar.

Läs mer på Länsstyrelsens hemsida, www.lansstyrelsen.se/varmland.

Sara Bodin Olsson
054-19 70 44

Ersättning kan t ex beviljas för inköp av informationsskyltar, anläggning av vandringsleder, att bygga spänger och stängselövergångar eller varför inte fågeltorn? Även olika typer av tillgänglighetsanpassningar för personer med funktionsnedsättning kan ingå.

Söker du ersättning för miljöskyddsåtgärder?

Har du ett pågående åtagande eller tänkt söka ett nytt åtagande för miljöersättningen miljöskyddsåtgärder? Då är det viktigt att du känner till de krav som ställs på dig som stödsökande.

Vid de fältkontroller som Länsstyrelsen gjort de senaste åren har vi upptäckt att många inte varit medvetna om de krav som ställs på dokumentation och provtagning

när man söker miljöersättningen miljöskyddsåtgärder. Nedan följer en checklista som du kan använda för att kontrollera att du uppfyller kraven för ersättningen.

Checklista - läs igenom och pricka av

Har en växtnäringsbalans upprättats senast andra året i åtagandeperioden?

Har all åkermark inom jordbruksföretaget markerats med en provtäthet på minst ett prov per hektar senast det tredje året i stödperioden?

Har flytgödseln analyserats en gång per år och per flytgödselbehållare?

Analysen ska omfatta ammoniumkvävehalt. Resultatet av analysen ska dokumenteras och sparas under hela åtagandeperioden. Detta gäller även gödsel som tas emot utifrån.

Har påfyllningen av bekämpningsmedel utförts på godkänd biobädd, tät platta eller i fält med hjälp av mobil påfyllningsutrustning med tank för vatten och låsbart förvaringsutrymme för växtskyddsmedel?

Har lantbrukssprutan testats och godkänts med högst två års mellanrum?

Även en inhyrd spruta med eller utan förare faller under definitionen för lantbruksspruta och det är ditt ansvar att försäkra dig om att den är testad och godkänd.

Har en bedömning av bekämpningsbehovet utförts och har bekämpningen dokumenterats fullständigt i en godkänd sprutjournal?

Bekämpningströsklar och dosnycklar kan användas som hjälpmedel vid bedömningen av behovet för bekämpning. Du kan även prenumerera på de växtskyddsbrev och ogräsbrev som publiceras av jordbruksverkets växtskyddscentraler. Anmäl dig som prenumerant på www.jordbruksverket.se.

Har kontrollrutor anlagts i fält?

Om du har bekämpat ogräs behöver du ha en ruta i höstsåden och en ruta i vårsåden. Har du dessutom bekämpat svamp och/eller insekter behöver du ytterligare en ruta i vårsåd och en ruta i höstsåd. Det betyder att det totalt sett inte behöver finnas mer än 4 kontrollrutor på gården. Kontrollrutan måste vara tydligt utmärkt på skiftet t ex med käppar. Den ska vara minst 60 m² och den kortaste sidan får inte vara smalare än 6 m. Kontrollrutan ska finnas på samma plats under hela växtodlingssäsongen och får inte ligga i anslutning till skifteskanten. Den får heller inte ligga i anslutning till en annan kontrollruta.

Har obesprutade kantzoner anlagts?

Varje enskild kantzon ska markeras i fält, vara anlagd i stråsäd samt vara minst 6 m bred och minst 100 m lång. Totalt på gården ska det finnas minst 20 m kantzon per hektar stråsäd.

Har en växtodlingsplan upprättats för varje växtodlingssäsong under stödperioden?

Planen ska innehålla en redovisning av jordbruksföretagets samtliga åkermarksskiften och uppgifter om:

- förfrukt, årets gröda och sort
- behov av fosfor och kalium med markarteringen som utgångspunkt
- beräknat behov av kväve
- planerad tillförsel av kväve, kalium, fosfor
- tidpunkt för spridning och tillförd mängd gödsel per hektar
- skördad mängd gröda

Anna Wassberg 054-19 72 39

Artikelförfattare på
igenväxande starrmad
i Brosjön.

LIFE ger nytt liv åt slätter- och betesmarker

Värmland driver sedan årsskiftet tillsammans med Jämtlands, Gävleborgs och Dalarnas län ett projekt för att restaurera slätterängar och betesmarker. För Värmlands del är målet att restaurera och sköta de fyra områdena Abbortjärnsberg, Ritamäki, Nötön-Åråsviken och Brosjön.

I år startar ett projekt där man ska restaurera och sköta slätterängar och betesmarker. Områdena ingår i Natura 2000, EUs nätverk av värdefulla naturområden, och utgörs av Abbortjärnsberg, Ritamäki, Nötön-Åråsviken och Brosjön. Naturvärdena i de här områdena är starkt hotade, då den traditionella hävden av markerna har upphört eller försämrats. Projektet medfinansieras av EUs LIFE-fond och ska pågå mellan 2010 och 2014. För att sprida kunskap om dessa hotade miljöer och den biologiska mångfald som är knuten till dem ska även informationsmaterial, som tex skyltar och foldrar, leder och fågeltorn produceras.

Abborrtjärnsberg, Ritamäki

Abborrtjärnsberg är ett gammalt finntorp från den tiden då utvand-

rande finnar etablerade sig i skogarna i gränslandet mellan Sverige och Norge. Det var länge två torp, norra och södra Abbortjärnsberg, men det södra lades tidigt ner och dess inägomarker växte igen med skog. Det norra är dock kvar och sköts tack vare engagerad allmänhet och myndigheter.

Målet med detta projekt är att åter skapa och restaurera den gamla inägomarken som tillhörde södra Abbortjärnsberg. Genom att utöka arealen slättermark kommer den speciella flora och fauna som är beroende av dessa miljöer att gynnas.

Även Ritamäki är en gammal finntorpsmiljö, där flera delar sedan tidigare är restaurerade. Området är redan ett välkänt och omtyckt besöksmål, och de delar som ännu är igenväxta, bl a ett parti slättermyr, ska restaureras inom projektet.

Nötön-Åråsviken

Nötön-Åråsviken utgör ett komplext område med ett av landets främsta ändmoränlandskap vilket sätter sin prägel på trakten. Delar av landskapet har nyttjats som betesmarker med varierande lövinslag, bitvis dominerat av ek. Under senare decennier har hävden varit svag och flera områden som tidigare utgjorde hävdade marker

Betesmark under restaurering, Arskagen

har idag växt igen. Projektets mål är att restaurera ett begränsat område vid Arskagen för att åter skapa en trädbärande betesmark.

Brosjön

Enligt gamla häradsekonomiska kartan 1883-95 nyttjades hela Brosjön under slutet av 1800-talet som slätteräng. Idag nyttjas en mindre del av östra sidan samt sydöstra hörnet som betesmark. De förutsättningar för flora och fauna som fanns för drygt 100 år sen har drastiskt förändrats i och med att hävden på stora delar har upphört. Dessutom har konkurrensstarka ohävdarter, som tex jättegröe, vandrat in. Målet med projektet är att genom återskapad hävd gynna de arter som blir utkonkurrerade när hävden upphör.

Oscar Sävström 054-19 70 85
Niklas Wahlström 054-19 72 20

Lär dig mer!

Aktiv Beställare av skogstjänster

Det är dina mål som ska styra ditt skogsbruk. Kursen behandlar skogens värden, långsiktiga mål, planering, beställning och uppföljning av skogstjänster samt avtal och kontrakt fördelat på 2 träffar (utom Stöllet 1 träff). Kursen är kostnadsfri och vi bjuder på lättare förtäring. Varmt välkomna skogsägare med anhöriga samt ni som ska köpa skog! **Frågor och anmälan:** Till Skogsstyrelsen, se kontaktruta för uppgifter.

Arvika

Tid: 13 april, kl 16.00-20.00, 15 april, kl 14.00-18.00
Tid: 27 april, kl 16.00-20.00, 29 april, kl 14.00-18.00
Tid: 25 maj, kl 16.00-20.00, 27 maj, kl 15.00-19.00
Tid: 15 juni, kl 16.00-20.00, 18 juni, kl 12.00-16.00

Filipstad

Tid: 26 maj, kl 18.00-21.00, 27 maj, kl 16.00-21.00

Karlstad

Tid: 8 april, kl 18.00-21.00, 9 april, kl 14.00-19.00
Tid: 8 juni, kl 18.00-21.00, 9 juni, kl 16.00-21.00

Kil

Tid: 20 maj, kl 18.00-21.00, 21 maj, kl 16.00-21.00

Kristinehamn

Tid: 3 juni, kl 18.00-21.00, 4 juni, kl 16.00-21.00

Munkfors

Tid: 5 maj, kl 18.00-21.00, 6 maj, kl 16.00-21.00

Stöllet

Tid: 7 juli, kl 9.00-17.00 endast en träff

Sunne

Tid: 21 april, kl 17.00-20.00, 23 april, kl 9.00-15.00
Tid: 19 maj, kl 17.00-20.00, 20 maj, kl 16.00-21.00
Tid: 1 juni, kl 17.00-20.00, 3 juni, kl 9.00-15.00
Tid: 16 juni, kl 17.00-20.00, 18 juni, kl 9.00-15.00
Tid: 21 juli, kl 17.00-20.00, 22 juli, kl 15.00-21.00

Säffle

Tid: 14 april, kl 17.00-20.00, 16 april, kl 9.00-15.00
Tid: 4 maj, kl 17.00-20.00, 7 maj, kl 9.00-15.00
Tid: 2 juni, kl 17.00-20.00, 4 juni, kl 9.00-15.00

Torsby

Tid: 22 april, kl 18.00-21.00, 23 april, kl 15.00-20.00

Årjäng

Tid: 20 april, kl 18.00-21.00, 23 april, kl 9.00-15.00
Tid: 4 maj, kl 18.00-21.00, 7 maj, kl 9.00-15.00
Tid: 25 maj, kl 18.00-21.00, 28 maj, kl 9.00-15.00
Tid: 15 juni, kl 18.00-21.00, 18 juni, kl 9.00-15.00

Ekologisk produktion

Inspirationskväll tema ekologisk produktion

På By prästgård bedrivs ekologisk växtodling och nötköttsproduktion. Årets grödor är höstvetete, vårvetete, havre, ärter, klöverfrövall och vall som gödslas med bl a Biofer 7.9.0. och Biofer 10.3.1. Vi gör en rundvandring i fält och diskuterar växtodling och marknad för ekologiska produkter. Representanter från marknaden i medverkar.

Tid: 26 maj, kl 19.00

Plats: By prästgård, Säffle

Kostnadsfri

Frågor och anmälan: Senast 24 maj till Daniel Hedeås eller Elisabeth Schönberg, LSTS

Erfarenhetsgrupp om ekologisk odling med tema proteingrödor

Första träffen är i fält då vi framförallt diskuterar de proteingrödor som odlas på gården. Andra träffen blir troligtvis en studieresa (beror på deltagarnas önskemål) till intressanta ekologiska gårdar i Västra Götaland.

Tid: Två träffar under juni-juli

Plats: Ekologisk gård som odlar proteingrödor

Kostnad: 300 kr (exkl moms)

Intresseanmälan: Daniel Hedeås, LSTS

KONTAKT

LSTS

Länsstyrelsen Värmland

Daniel Hedeås
daniel.hedeas@lansstyrelsen.se
054-19 72 38, 070-603 42 13

Elisabeth Schönberg
elisabeth.schonberg@lansstyrelsen.se
054-19 72 90

SKS

Skogsstyrelsen

Kursorten avgör vem anmälan ska gå till.

Arvika:

Linda Jakobsson 0570-475 82

Sunne:

Ingemar Lund 0565-477 89

Säffle:

Alf Olofsson 0533-461 77

Årjäng:

Jonny Andreasson 0573-63 89 75

Övriga orter:

Monica Lundell 0560-68 99 51

Posttidning B

Länsstyrelsen Värmland
651 86 KARLSTAD

Som mottagare av denna tidning finns du med i ett adressregister hos Länsstyrelsen Värmland

I huvudet på en lantbruksdirektör

Kuriosa från förr

I förra numret av Utsikt gjorde jag en tillbakablick till 1800-talets Värmland och kunde konstatera att mer än hälften av all öppen mark hade försvunnit. På slutet hade jag några utsvävningar om hur väl man tog tillvara vattenkraften i alla vattendrag för att bearbeta våra lokala råvaror. När jag läser vidare i boken "Beskrivning till ekonomiska kartan över Värmlands län" från 1897 så upptäcker jag förekomsten av en annan lokal kraftkälla i länet, nämligen väderkvarnarna.

Vårt län är knappast känt för sina väderkvarnar utan de förknippas alltid med Skåne och Öland. Var fanns då väderkvarnarna i Värmland? Jo, på Värmlandsnäs, där man idag på nytt kämpar om plats för att kunna nyttja vindkraften. Den främsta anledningen till att man förr byggde väderkvarnar var att man inte hade tillgång till vattendrag med tillräckliga fallhöjder. Anledningen idag är nog känslan av att kunna bidra med förnyelsebar energi, eller som en boende på näset tyckte: "Tjäna en slant, som kompensation för att tvingas bo på näset, där det alltid blåser".

Åker man söder om Säffle idag ser man den ståtliga kvarnen vid Herrestad. Tyvärr vingklippt i en storm men den är ändå ett vackert inslag i landskapet. I Våle har jag sett rester av en kvarn och så finns förstas väderkvarnen i Mariebergsskogen, Karlstad, dit den lär ha flyttats från Södra Ny.

Annat var det runt år 1900. Då fanns det 64 väderkvarnar och 25 vädersågar söder om Säffle. Flest anläggningar fanns i Botilsäter med 19 kvarnar och 13 vädersågar. Ölserud hade 17 kvarnar och 3 sågar, Södra Ny 13 kvarnar och 4 sågar, Millesvik hade 4 kvarnar och till slut Eskilsäter med 11 kvarnar och 3 sågar. Vyerna i det öppna landskapet på Värmlandsnäs måste helt ha dominerats av alla dessa anläggningar, som det idag inte syns ett spår av. Man kan ju också fundera över hur det var att såga timmer med vindkraft, fort gick det nog inte.

Värmlandsnäs är och var en intensiv jordbruksbygd med flera stora enheter som då benämndes säterier. Några av dessa var Rosenborg med 375 ha åker, Uggleberg med 214 ha,

Södra Averstad med 163 ha, Forsvik med 159 ha och Sund med 141 ha. En del av dessa har sedan utsatts för hemmansklyvning och en del för sammanslagningar.

Klart största fastigheten innan hemmansklyvningarna är säteriet Sjönnebol som vid slutet av 1800-talet omfattade 846 ha åker och 1435 ha skog. Då ingick flera andra underlydande hemman varav några var Ramstad, Slättvål och Lofterud som nu är utskiftade. Sjönnebol var med sina 846 ha alltså Värmlands största jordegendom om man enbart räknar in åkerarealen.

Thomas Ohlsson 054-19 72 01

Länsstyrelsen Värmlands tidning för lantbrukare i Värmland

Utgivare: Länsstyrelsen Värmland, 651 86 KARLSTAD
Utkommer med 4 nummer per år.

E-post: varmland@lansstyrelsen.se

Ansvarig utgivare: Malin Eliasson 054-19 72 12

Redaktion: Emma Andersson, Roger Bergqvist, Malin Eliasson, Maria Sundqvist, Petra Umeland

Formgivning: Birgitta Skager

Foto: Länsstyrelsen Värmland, Christoffer Hedeås

Tryck: Elanders Sverige AB **Upplaga:** 4 800 ex,

Publ nr: 2010:05

Vid byte av adress

Vårt adressregister för tidningen Utsikt ändrar vi själva. Därför är det viktigt att du meddelar adressändringar till: Länsstyrelsen Värmland, Lantbruk/tidningen Utsikt, 651 86 Karlstad.

Tel: 054-19 70 00 eller e-post: varmland@lansstyrelsen.se märkt "Lantbruk/tidningen Utsikt"

Länsstyrelsen
Värmland

EUROPEISKA UNIONEN